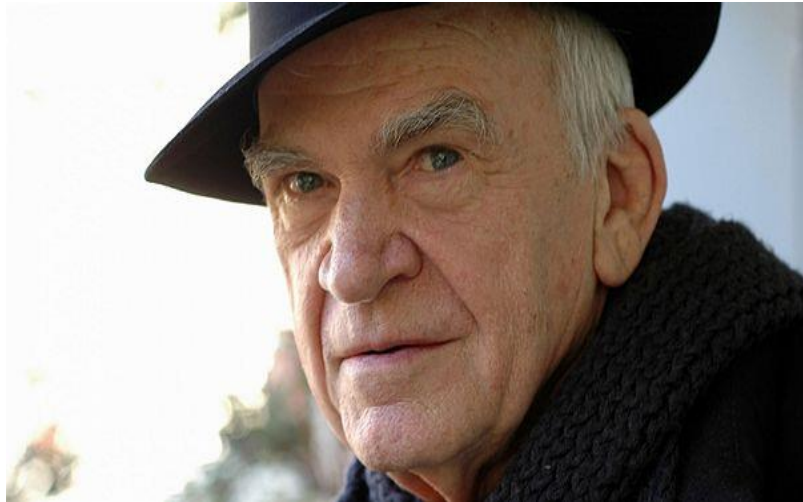

Ian Kundera, postmoderní román

(1. dubna 1929 v Brně) je spisovatel českého původu, od roku 1975 žijící a tvořící ve Francii. Svá díla píše jak česky, tak francouzsky. V roce 1979 byl zbaven československého státního občanství a jeho dílo bylo v Československu až do Sametové revoluce zakázáno. Je autorem básní, dramát, prózy a esejí a je také překladatel. Patří mezi nejznámější a nepřekládanější české spisovatele. Byl nominován na Nobelovu cenu za literaturu.*

Milan Kundera se narodil v **Brně**. Jeho otec, Ludvík Kundera, byl významný klavírista a rektor JAMU. V mládí se učil **hrát na klavír**. Studoval na gymnáziu v Brně, kde roku 1948 maturoval. Ve stejném roce začal studovat na Filozofické fakultě UK literární vědu a estetiku, po dvou semestrech však přestoupil na **FAMU**, kde zprvu studoval filmovou režii a poté scenáristiku u M.V. Kratochvíla. Po skončení studia začal na FAMU **vyučovat** světovou literaturu, nejprve jako asistent, od roku 1958 jako odborný asistent a od roku 1964 již jako docent. V roce 1948 vstoupil do **komunistické strany**, po dvou letech byl však vyloučen. Roku 1956 mu bylo členství obnoveno, ale v roce 1970 byl opět **vyloučen**. Po roce 1956 se postupně stal významným aktérem snah o liberalizaci kulturních poměrů z reformně komunistických pozic. V roce 1967 vystoupil na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů s ostrým referátem, ve kterém odsoudil pokus zakázat filmy Věry Chytilové a oficiální kulturní politiku obvinil z barbarství. Po srpnové intervenci zahájil svým článkem v týdeníku *Listy* diskusi o českém údělu, která pokračovala i v časopisech *Plamen* a *Host do domu* a do níž zasáhl rovněž Václav Havel. Od té doby se Kundera až na ojedinělou výjimku (esej *Únos Evropy* v exilovém časopise 150 000 slov) k politickým otázkám přímo nevyjadřuje. Od roku 1975 žije v **emigraci ve Francii**, kde zprvu vyučoval na univerzitě v **Rennes** a později v **Paříži**. Po vydání knihy *Kniha smíchu a*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

zapomnění v roce 1978, mu bylo v roce 1979 české občanství odebráno. V roce 1981 získal občanství francouzské. Udržuje kontakty s okruhem přátel v Česku, ale do své vlasti se vrací zřídka.

Doplňte:

Milan Kundera se na rodil vAktivně se účastnil.....za což byl později režimem pronásledován. Nejvýznamnější část jeho díla tvoří , často s filozofickým podtextem. Roku 1975 emigroval do , kde žije dodnes. Věnuje se téžtvorbě.

Romány a sbírky povídek

- Žert (1967)
- Směšné lásky (1970) - na rozdíl od jednotlivých sešitů Směšných lásek obsahuje místo původních deseti příběhů povídek sedm
- Valčík na rozloučenou (1972)
- Kniha smíchu a zapomnění (1978)
- Nesnesitelná lehkost bytí (1984)
- Nesmrtelnost (1987-1988)

Eseje

Divadelní hry

- Jakub a jeho pán: Pocta Denisu Diderotovi (1971)

Povídky

- Směšné lásky: tři melancholické anekdoty (1963) (Já truchlivý Bůh, Sestřičko mých sestřiček, Nikdo se nebude smát)
- Druhý sešit směšných lásek (1965) (Zlaté jablko věčné touhy, Zvěstovatel, Falešný autostop)
- Třetí sešit směšných lásek (1969) (Symposion, Ať ustoupí staří mrtví mladým mrtvým, Eduard a Bůh, Doktor Havel po dvaceti letech)

Poezie

- Monology (1957)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NESMRTELNOST

(dopsáno česky 1988, vydáno francouzsky 1990)

DRUHÝ DÍL / NESMRTELNOST

13

Toho roku, co Goethe umřel, vyprávěla Bettina v dopise svému příteli, hraběti Herrmannu von Pückler-Muskau, co se stalo v létě před dvaceti lety. Zнала to prý přímo od Beethovena. Přijel v roce 1812 (deset měsíců po černých dnech rozbitých brýlí) na několik dnů do Teplic, kde se tehdy poprvé setkal s Goethem. Jednoho dne si s ním vyšel na procházku. Šli spolu lázeňskou alejí a najednou se proti nim objevila císařovna s rodinou a dvorem. Goethe, když je uviděl, přestal poslouchat, co mu Beethoven vypráví, ustoupil k okraji cesty a smekl klobouk. Zato Beethoven si vrazil svůj klobouk ještě hlouběji do čela, zamračil se, takže mu jeho husté obočí povyroستlo o pět centimetrů, a šel dál nezpomaluje krok. Byli to proto oni, šlechta, kdo se zastavili, ustoupili, zdravili. Teprve až byl kus od nich, obrátil se, aby počkal na Goetha. A řekl mu všechno, co si myslel o jeho poníženém chování lokaje. Vynadal mu jako soplákovi.

Stala se skutečně tato scéna? Vymyslel si ji Beethoven? Se vším všudy? Anebo ji jen přibarvil? Anebo ji přibarvila Bettina? Anebo vymyslela sama se vším všudy? To už se nikdy nikdo nedoví. Jisto však je, že když psala dopis Pückler-Muskauovi, pochopila, že ta historka je nedocenitelná. Teprve ona byla

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

s to odhalit pravý smysl příběhu její lásky s Goethem. Ale jak ji uvést ve známost? „Líbí se ti ta historka?“ ptá se v dopise Herrmanna von Pückler. „Kannst Du sie brauchen? Můžeš ji použít?“ Hrabě ji použít nemínil, a tak se Bettina zabývala myšlenkou vydat svou korespondenci s hrabětem; ale pak ji napadlo něco mnohem lepšího: uveřejnila v roce 1839 v časopise *Athendium* dopis, v němž jí ten stejný příběh vypráví Beethoven sám! Originál toho dopisu obdařeného datem roku 1812 se nikdy nenašel. Zůstala jen kopie psaná Bettininou rukou. Je tam několik detailů (například datum dopisu), které svědčí o tom, že Beethoven ten dopis nikdy nenapsal, anebo, přinejmenším, že ho nenapsal tak, jak ho Bettina opsala. Ale ať už je dopis podvrh či polopodvrh, anekdota všechny okouzila a stala se slavnou. A všechno bylo náhle jasné: jestliže dal Goethe přednost jelitu před velkou láskou, nebyla to náhoda: zatímco Beethoven je bouřlivák jdoucí vpřed s kloboukem vraženým hluboko do čela a s rukama založenýma za zády, Goethe je služebník poníženě se uklánějící na okraji aleje.

14

Bettina sama studovala hudbu, dokonce napsala pár skladeb, a měla tedy jisté předpoklady, aby pochopila, co bylo na Beethovenově hudbě nové a krásné. Přesto však kladu otázku: zaujala ji Beethovenova hudba sebou samou, svými notami, anebo spíš tím, co reprezentovala, jinými slovy svou mlhavou příbuzností s myšlenkami a postoji, které Bettina sdílela se svými generačními druhy? Existuje vůbec láska k umění a existovala kdy? Není to klam? Když Lenin prohlašoval, že miluje nade vše Beethovenovu *Apassionatu*, co vlastně miloval? Co slyšel? Hudbu? Anebo vznešený rámus, který mu připomínal pompézní hnutí jeho duše toužící po krvi, po bratrství, po popravách, po spravedlnosti a po absolutnu? Radoval se z tónů, anebo ze snění, do něhož ho tóny uváděly a které nemělo nic společného ani s uměním ani s krásou? Vraťme se k Bettině: přitahoval ji Beethoven hudebník, anebo Beethoven, veliký Anti-Goethe? Milovala jeho hudbu tichou láskou, jaká nás poutá k jedné čarokrásné metafoře či dvěma barvám sousedícím na obraze? Anebo spíš onou dobyvačnou vášní, s jakou se hlásíme k politické straně? Ať tomu bylo jakkoli (a my nebudeme nikdy vědět, jak tomu opravdu bylo), Bettina poslala do světa obraz Beethovena kráčejícího vpřed s kloboukem hluboko vraženým do čela a ten obraz šel pak už sám staletími.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V roce 1927, sto let po Beethovenově smrti, obrátila se slavná německá revue *Die literarische Welt* na nejvýznamnější současné skladatele, aby řekli, co pro ně znamená Beethoven. Redakce netušila, jaká to bude posmrtná poprava toho zamračeného muže s kloboukem vraženým do čela. Auric, člen pařížské Šestky, prohlásil jménem celé své generace: Beethoven je jim lhostejný do té míry, že jim ani nestojí za to proti němu něco namítat. Že by byl jednoho dne zase objeven a znovu oceněn jako před sto lety Bach? Vyloučeno. K smíchu! Janáček také potvrdil, že ho Beethovenovo dílo nikdy nenadchlo. A Ravel to shrnul: nemá rád Beethovena, protože jeho sláva je založena nikoli na jeho hudbě, která je očividně nedokonalá, ale na literární legendě vytvořené kolem jeho života.

Literární legenda. Spočívá v našem případě na dvou kloboucích: jeden je hluboko naražený do čela a trčí pod ním obrovské obočí; druhý je v ruce hluboko se uklánějícího muže. Kouzelníci rádi pracují s kloboukem. Necháávají v něm mizet předměty anebo z něho vypouštějí ke stropu hejno holubic. Bettina vypustila z Goethova klobouku ošklivé ptáky jeho poníženosti a nechala zmizet v Beethovenově klobouku (a to si určitě nepřála!) jeho hudbu. Chystala pro Goetha to, čeho se dostalo Tycho de Brahemu a Carterovi: směšnou nesmrtelnost. Ale směšná nesmrtelnost číhá na všechny a pro Ravela byl Beethoven s kloboukem naraženým až na obočí směšnější než Goethe, který se hluboko klaněl.

Plyne z toho, že i když je možno nesmrtelnost předem modelovat, manipulovat, připravovat, ona se nikdy neuskuteční tak, jak byla plánována. Beethovenův klobouk se stal nesmrtelným. V tom se plán zdařil. Ale jaký bude smysl nesmrtelného klobouku, se předem určit nedalo.

15

„Víte, Johanne,“ řekl Hemingway, „mě také pořád obžalovávají. Místo aby četli mé knihy, píšou teď knihy o mně. O tom, že jsem neměl rád své manželky. Že jsem se dost nevěnoval svému synovi. Že jsem dal po hubě jednomu kritikovi. Že jsem lhal. Že jsem nebyl upřímný. Že jsem byl pyšný. Že jsem byl macho. Že jsem prohlásil, že mám dvě stě třicet zranění, a měl jsem jich jen dvě stě deset. Že jsem onanoval. Že jsem zlobil maminku.“

„To je nesmrtelnost,“ řekl Goethe. „Nesmrtelnost je věčný soud.“

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Když je to věčný soud, tak tam má být pořádný soudce. A ne omezená učitelka obecné školy s rákoskou v ruce.“

„Rákoska v ruce omezené učitelky, to je věčný soud. Co jste si představoval jiného, Erneste?“

„Nepředstavoval jsem si nic. Doufal jsem, že budu moci alespoň po smrti žít v klidu.“

„Dělal jste všechno, abyste byl nesmrtelný.“

„Nesmysl. Psal jsem knihy. To je všechno.“

„Však právě!“ smál se Goethe.

„Já nemám nic proti tomu, aby moje knihy byly nesmrtelné. Psal jsem je tak, aby z nich nikdo nemohl odstranit ani jediné slovo. Aby vzdorovaly všemu nečasu. Ale já sám, jako člověk, jako Ernest Hemingway, já na nesmrtelnost kašlu!“

„Já vám moc dobře rozumím, Erneste. Ale měl jste být opatrnější, když jste byl živý. Teď už je pozdě.“

„Opatrnější? To je narážka na mou chlubitost? Já vím, když jsem byl mladý, hrozně rád jsem se chvástal. Předváděl jsem se ve společnosti. Měl jsem radost z anekdot, které se o mně vyprávěly. Ale věřte mi, nebyl jsem takové monstrum, abych přitom myslil na nesmrtelnost! Když jsem jednoho dne pochopil, že jde o ni, zmocnila se mě panika. Tisíckrát jsem od té doby prohlásil, že mají všichni nechat můj život na pokoji. Ale čím víc jsem to prolašoval, tím to bylo horší. Odstěhoval jsem se na Kubu, abych jim zmizel z očí. Když jsem dostal Nobelovu cenu, odmítl jsem jet do Stockholmu. Říkám vám, kašlal jsem na nesmrtelnost, a řeknu vám teď ještě víc: když jsem si jednoho dne uvědomil, že mne drží v objetí, měl jsem z ní větší hrůzu než ze smrti. Člověk si může vzít život. Ale člověk si nemůže vzít nesmrtelnost. Jakmile vás nesmrtelnost nalodí na palubu, už nemůžete vystoupit, a i když se zastřelíte, zůstanete na palubě i se svou sebevraždou a to je hrůza, Johanne, to je hrůza. Ležel jsem na palubě mrtvý a kolem sebe jsem viděl své čtyři ženy, seděly na bobku a všechny psaly všechno, co o mně věděly, a za nimi byl můj syn a ten také psal, a babice Gertruda Steinová tam byla a psala a všichni moji přátelé tam byli a vyprávěli

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

nahlas všechny indiskrece a pomluvy, které o mně kdy slyšeli, a stovka žurnalistů se za nimi tlačila s mikrofony a armáda univerzitních profesorů po celé Americe to všechno třídila, analyzovala, rozváděla a sestavovala do článků a knih."

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Pokuste se na základě následujícího autorského vymezení románové poetiky formulovat, o čem se v ukázkách medituje, s kterými postavami a situacemi jsou tyto úvahy spjaty, jaký je v nich vztah mezi životní pravděpodobností a autorskou hravostí atd.

V Poznámce autora k 1. českému vydání v r. 1993 M. Kundera vymezuje poetiku svých románů takto: „(...) učinit myšlení (meditaci, úvahu) přirozenou součástí románu a vytvořit zároveň takový způsob uvažování, který je specificky románový (to jest nikoli abstraktní, ale spjatý se situacemi postav; nikoli teoretický, vážný, nýbrž ironický, provokativní, tázavý, eventuálně komický); (...) odejmout románu tíživý imperativ pravděpodobnosti, dát mu hravost, tak aby čtenář mohl sice před sebou vidět postavy 'jako živé' (...), ale aby přitom nezapomínal, že jejich 'život' je jen zdáním, kouzlem, uměním, součástí hry, románové hry, a aby se z té hry uměl radovat. "

2. Román se skládá ze sedmi žánrově rozdílných dílů. Jak byste žánrově určili tento druhý díl?

Dáme vám vybrat: a) tříhlasá polyfonie,

b) souvislý popis jedné scény,

c) historická biografie s esejistickými odbočkami,

d) románový esej.

Svůj výběr zdůvodněte.

(Stylové charakteristiky jsou Kunderovy a vztahují se k 2., 4., 5. a 7. dílu *Nesmrtelnosti*.)

3. Diskutujte o hlavním tématu románu (autor je umístil i do jeho titulu).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Milan Kundera SMĚŠNÉ LÁSKY

1965

Falešný autostop

Před četbou vyřešte úkol 1-3

1

Rafička na měřiči benzínu klesla najednou k nule a mladý řidič dvousedadlového osobního auta prohlásil, že je to k vzteku, kolik to auto žere. „Jenom abychom zas nezůstali stát bez benzínu,“ prohlásila dívka (asi dvaadvacetiletá) a připomněla řidiči několik míst na mapě vlasti, kde se jim to již stalo. Mladík odpověděl, že si nedělá starosti, protože cokoli zažije s ní, má pro něho půvab dobrodružství. Dívka oponovala; pokud jim došel uprostřed cesty benzín, bylo to prý vždycky dobrodružství pouze pro ni, protože mladík se schoval a ona musela zneužívat svého půvabu: stopnout auto, nechat se odvézt k nejbližší pumpě, znovu stopnout auto a vrátit se s kanystrem zpět. Mladík se otázal dívky, zda šoféři, kteří ji vezli, byli tak nepříjemní, že mluví o svém úkolu jako o příkoří. Odpověděla (s neobratnou koketností), že byli někdy *velice* příjemní, ale co prý z toho měla, když byla obtížena kanystrem a musila se s nimi rozloučit dřív, než si stačila něco začít. „Mizero,“ řekl mladík. Dívka prohlásila, že není mizera ona, nýbrž právě on; bůhvíkolik dívek ho zastavuje na silnici, když jezdí autem sám! Mladík vzal za jízdy dívku kolem ramen a políbil ji lehce na čelo. Věděl, že ho má ráda a že na něho žárlí. Žárlivost není ovšem nijak příjemná vlastnost, ale není-li jí nadužíváno (je-li spojena se skromností), má v sobě kromě své nepohodlnosti i cosi dojemného. Mladík si to aspoň myslel. Protože mu bylo pouze osmadvacet let, zdálo se mu, že je stár a poznal vše, co může muž u žen poznat. Na dívce, která seděla vedle něho, oceňoval právě to, co dosud u žen poznal nejméně: její čistotu.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7

„Tak jak se teď o mne postaráte?“ zeptala se dívka vyzývavě.

„Co máte ráda jako aperitiv?“

Dívka nebyla moc na alkohol; ještě tak pila víno a chutnal jí vermut. Tentokrát však řekla schválně: „Vodku.“

„Výborně,“ řekl mladík a objednal vodku. „Doufám, že se mi neopijete.“

„A kdyby?“ řekla dívka.

Mladík neodpověděl a zavolal číšníka, poručil dvě vodky a biftek k večeři. Číšník donesl za chvíli tácek s dvěma kalíšky a postavil ho před ně.

Muž zvedl kalíšek a řekl: „Na vás!“

„Duchaplnější přípitek vás nenapadne?“

Bylo tu něco, co muže začínalo na dívčině hře dráždit; teď, když jí seděl tváří v tvář, pochopil, že to nejsou jen *slova*, co z ní dělá kohosi cizího, ale že je *celá* proměněná, v textaci i v mimice, a že se podobá až nechutně věrně tomu modelu žen, který tak dobře znal a k němuž pociťoval lehký odpor.

A tak (drže kalíšky v pozvednuté ruce) opravil svůj přípitek: „Dobrá, nepřipiju tedy na vás, ale na vaše plemeno, v němž se tak zdařile spojuje to lepší ze zvířete a to horší z člověka.“

„Myslíte tím plemenem všechny ženy?“ ptala se dívka.

„Ne, myslím jen ty, které se podobají vám.“

(...)

Pak přinesl číšník biftek a mladík objednal další vodku se sodou (připili tentokrát na dívčina ňadra) a rozhovor pokračoval dál v divném frivolním tónu. Mladíka dráždilo čím dál tím víc, jak dívka *umí* být tou lascivní slečnou; když to tak dobře umí, pomyslí si, znamená to, že jí opravdu také *je*; žádná cizí duše do ní přece nevstoupila odkudsi z prostoru; to, co tu hraje, je ona sama; snad je to ta část její bytosti, která je jindy držena pod zámekem a kterou teď záminka hry vypustila z klece; dívka si možná myslí, že hrou *zapírá* sama sebe; ale není to právě naopak? nestává se teprve ve hře sama sebou? neosvobozuje se hrou? ne, naproti němu nesedí žádná cizí žena v těle jeho dívky; je to jen jeho dívka, ona sama, nikdo jiný. Díval se na ni a cítil k ní rostoucí nechuť.

12

Pak všechno skončilo. Mladík se zvedl z dívky a sáhl po dlouhé šňůře, která visela nad postelí; zhasl světlo. Nechtěl vidět dívčinu tvář. Věděl, že hra skončila, ale nechtělo se mu vracet do obvyklého vztahu k dívce; bál se toho návratu. Ležel teď ve tmě vedle dívky a ležel tak, aby se jejich těla nedotýkala.

Po chvíli uslyšel tiché vzlykání; dívčina ruka se nesměle, dětsky dotkla jeho ruky; dotkla se, stáhla, zase se dotkla a pak se ozval prosebný, vzlykavý hlas, který ho oslovil důvěrným jménem a říkal: „Já jsem já, já jsem já...“

Mladík mlčel, nehýbal se a uvědomoval si smutnou bezobsažnost dívčina tvrzení, v němž neznámé se definuje tímž neznámým.

A dívka přešla brzy ze vzlykotu do hlasitého pláče a tu jímavou tautologii opakovala ještě nesčetněkrát: „Já jsem já, já jsem já, já jsem já...“

Mladík začal přivolávat na pomoc soucit (musil ho přivolávat z dalek, protože nablízku nikde nebyl), aby mohl utišit dívku. Bylo před nimi ještě třináct dnů dovolené.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Zkuste vymyslet, proč se povídka jmenuje *Falešný autostop*. Vymyslete alespoň jedno řešení, návrh. Nejde o správnost, ale o nápad.
2. Už jste někdy stopovali? Byla to nutnost, nebo jste jen chtěli zkusit něco nového? Stopovali jste sami nebo s někým?
3. Zažili jste někdy situaci, kdy jste se rozhodli chovat úplně jinak, než jak se chováte běžně? Že jste se chtěli stát „jiným“ člověkem?
4. V čem spočívala hra mladíka a jeho dívky? Proč se tato hra proměnila v nepříjemnou situaci?
5. Vysvětlete slova **frivolní** a **lascivní**.
6. V povídce je užít vševědoucí vypravěč v *er – formě*. Jaké možnosti tento způsob vyprávění skýtá? Jak by se povídka změnila, kdyby byla psána v *ich – formě*?

Podívejte se na ukázkou z filmu *Žert*

<http://www.youtube.com/watch?v=HAEupoqmwz8>

Spojte charakteristiku díla se správným názvem:

- kniha povídek
- kniha esejů
- filozofický román
- román reflektující 50. léta
- poezie

ŽERT

MONOLOGY

SMĚŠNÉ LÁSKY

UMĚNÍ ROMÁNU

NESNESITELNÁ LEHKOST BYTÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

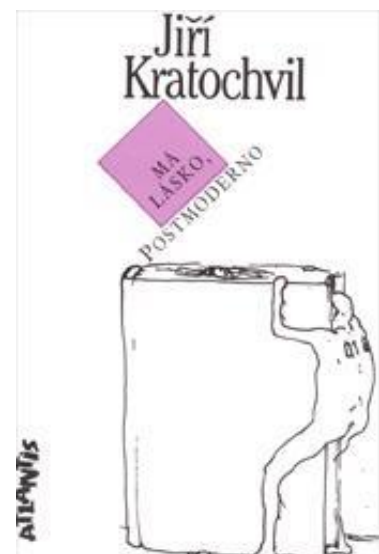
Ve výňatku z diplomové práce podtrhněte stěžejní myšlenky, charakterizující postmoderní literaturu a doplňte o tyto poznatky charakteristiku pojmu.

Seznamte se svými závěry ostatní studenty.

Jak podává definici **postmoderní literatury** Lubomír Machala? Postmoderní literatura je podle něj neustálým kolísáním mezi vážnou a směšnou polohou, mezi tragickou a komickou – využívá grotesknost ve chvílích, kdy je třeba zdůraznit komičnost či neadekvátnost některých životních hodnot – zejména se objevuje kritika falešných hodnot. Hlavní hrdina vnímající tento svět často prodělává únik před životem, který žije - resp. je nucen žít. Důraz je kladen na erotiku a sex (i když v české literatuře v 90. letech obecně přestalo být toto téma tabuizované), dále se stává principem života slast (čistý hédonismus). Základní témata jako láska a smrt, mají zde symbolickou funkci. Láska představuje „lehkost bytí“, smrt rezignaci. Láska a smrt jsou pak zároveň přeneseny do díla v podobě obřadu či rituálu, tedy něčeho, co se v životě pravidelně opakuje. Absurdnost se potýká s normálními, pochopitelnými jevy – častými motivy jsou masky, labyrinty, muzea a knihovny, častý motiv zrcadel, motiv dvojnicství, sen se stává skutečností – sen a skutečnost jsou na stejné rovině, stírá se rozdíl mezi nimi. V dílech se objevuje dobrodružná, detektivní zápletky či jiný typ populární literatury. Vnáší ale paradoxy, jiné kontexty (podtexty, narážky, aluze, ...), parodii, apod.

Tato charakteristika vystihuje plně prózy **Jiřího Kratochvila**, který je zároveň jediným autorem, který se otevřeně hlásí k postmoderní literatuře. Jiří Kratochvil svou postmoderní orientaci připomíná takřka při každé příležitosti – viz. cyklus povídek **Má lásko, postmoderno** (1994) nebo esejistické **Vyznání postmodernisty** (časopisecky jako **Šťastný Sisyfos**, tento text bývá označován také jako **manifest české postmoderny** (2001).

(Mgr. Žáčková Lucie: *Postmoderní prvky v díle Jiřího Kratochvila; Závěrečná práce, Brno 2008*)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

POJMY:

postmodernismus Postmoderna (také postmodernismus) je evropský myšlenkový směr konce 20. století.

Tento pojem vznikl na základě krátké, ale vlivné knihy Jeana-Françoise Lyotarda **O postmodernismu (La condition postmoderne, 1979, č. 1993)**. Základním prvkem postmoderny je **pluralita názorů a jejich zrovnoprávnění**.

Tento směr vznikl jako **reakce na modernu a je zaměřen opačným směrem, tzn. odmítá koncepci jediné pravdy a jediného cíle, ale usiluje o alternativní přístup ke světu**. Z toho pramení **kritika pokroku a moderních myšlenek levicových intelektuálů**, zároveň postmoderna otevřela cestu **k odmítnutí názorů spojených s kulturní nadřazeností západní civilizace a tím i nadřazenosti racionality v procesu poznání. To u filosofů vede k nedůvěře vůči obecným pravdám a teoriím**, tím prakticky popírají předchozí filosofické snahy nastolit jednotný názor.

Vytvořením **pluralitního prostředí** často dochází jednak ke vzniku **paradoxů** spojených s **několika pohledy na danou problematiku**, jednak k následné snaze řešit tyto těžko řešitelné paradoxy.

*Významným představitelem postmoderny byl bývalý český prezident **Václav Havel**. Což se značilo v hesle: **pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí**. Pojmy jako pravda a láska spolu v podstatě vůbec nesouvisí, dávat je dohromady je jako sčítat hrušky s jablky. Spojování nesouvisejících pojmů je jedním ze základních znaků postmodernismu.*